چۆن یەکەم کۆنفرانسمان لە نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ هەڵەبجە و ئەنفال ساز کرد؟... هیوا ناسیح

گەیاندنی دۆسیەی ئەنفال و هەڵەبجە بە ناوەندە نێودەوڵەتی و جیهانییەکان و هەوڵدان بۆ بە جینۆسایدناساندنیان کارێکە، کە دەبوو حکومەتی هەرێمی کوردستان و یەکێتی و پارتی هەر دوای راپەرین و پێکهێنانی ئەو حکومە‌تە شێلگیرانە کاریان بۆ بکردایە و هەوڵیان بۆ بدابایە. ئەوان کە هەم ئۆتۆریتەیەکی خۆیان لە سەر ئاستی نێودەوڵەتی و وڵاتانی ئەوروپا بەتایبەتی هەیە، هەمیش بوودجەیەکی زەبەلاحیان لە موڵکی گشتی لەبەردەستدایە، زۆر ئاسانتر و خۆشدەستانەتر دەیانتوانی، چەندان کۆنفرانسی نێودەوڵەتی لە بارەگای سەرەکی نەتەوە یەکگرتووەکان لە ئەمریکا و سویسرا هەروەها پەرلەمانی ئەوروپا و شوێنانی تر ساز بکەن، وەبیانکە‌نە سەنتەری چالاکیەکانیان بۆ ئەو دۆسیەیانە.

بە داخەوە ئەو دوو حزبە بە وەزارەتی شەهیدانەکەی حکومەتی هەرێم، لیژنە‌ی شەهیدان وئەنفالکراوانی پەرلەمانی کوردستان وە نوێنەرایەتییەکانی حکومەتی هەرێم لە‌م وڵاتانەی هەندەران لە ئەوروپا و دامودەزگا نێودەوڵەتییەکان کارێکیان لە‌و دۆسایەیەدا نەکرد، سەرەڕای باشیی توانا ماددی و مەعنەوی و پە‌یوەندییەکانیان بە وڵاتانی جیهان، کە لە ئاستی گرنگی دۆسیەکە و هەروەها بانگەشەکردنییان بۆ خۆبەپارێزەریی قوربانییانی ئەو تاوانانە و مافەکانی کەسوکاری قوربانییان بێت.

ڕێکخراوی چاودێری کوردۆساید (چاک) کاتی خۆی چالاکترین ڕێکخراو بوو، لە بواری مافی مرۆڤ و بەجینۆسایدناساندنی کۆمەڵکوژیی و گەورەتاوانەکانی، کە دژ بە میللەتی کورد ئەنجامدراوە، لە ئاستی نێودەوڵەتیدا کاری دەکرد، کۆمیتەی لە باشوری کوردستان و زۆربە‌ی وڵاتانی ئەوروپای رۆژئاوا هەبوو. ساڵانێکی زۆر بەندە ئەندامی دەستەی کارگێڕ، بەرپرسی پەیوەندییە بیانییەکان، بەرپرسی کۆمیتە‌ی سویسرا و خولێکیش بۆ ماوەی نزیکەی سێ ساڵ (٢٠١٤-٢٠١٧) سەرپەرشتیاری رێکخراوەکە بووم. لە چوارچێوەی کار و چالاکییەکانماندا و بۆ خۆئامادەکردن بۆ یادی هەڵەبجە بۆ ساڵی ٢٠١١

پڕۆژەیەکم ئامادە کرد بۆ ئەنجامدانی کۆنفرانسێکی نێودەوڵەتی لە بارەگای گشتی نەتەوەیەکگرتووەکان لە ژنێڤ، کە تا ئەو کاتە نە حزبە کوردییەکان، نە حکومەتی هەرێم وە نە هی عێراقیش کۆنفرانسی گەورەی وایان ساز نەکردبوو، دوای سەرنج و تێبینی هاوڕێیان، بڕیارماندا بۆ وەزارەتی شەهیدانی حکومەتی هەرێم بینێرین، ئەوکات د. مەجید محەمەد وەزیر بوو، چونکە لە ڕووی ماددیەوە ئیمکانییەتێکی زۆری دەوڵەت و هەروەها بۆ وەرگرتنی ڤیزە و ئاسانکاری سەفەری ئەوانەی داوەتدەکرێن لە کوردستانەوە بۆ پشتیوانی حکومەتی هەرێم ئەستەم دەبوو، پرۆژەکەم لەسەر کاغەزی فەرمی و بە لۆگۆی ڕێکخراوەکەوە لە ١٢/٧/٢٠١٠ نارد. بەڵام بەداخەوە هاوکاریی پێویستیان نەکردین.
بۆیە ئێمە بە ئیمکانییەتێکی کەمی مادی و بە چەند مانگێک لە کار کۆشش و ماندووبوونمان قۆڵمان لێهەڵماڵی و کۆنفرانسەکەمان سازکرد، واش بڕیار بوو پاش کۆنفرانس هەموو ئەو بابەت و لێکۆڵینەوانەی لە کۆنفرانسەکەدا پێشکەش کران لە دووتوێی کتێبێکدا بە زمانی ئینگلیزی چاپ بکرێن، بەداخەوە لەبەر زۆر هۆکار ئەم کتێبە چاپنەکرا. شایەنی باسە حکومەتی هەرێم و حزبەکان تەنانەت لە ڕووی ڕاگەیاندنیشەوە گرنگییان بە کۆنفرانسەکە دا نەدا، چونکە نەدەچووە بەرژەوەندی حزبییەوە و جگە لەمەش ئێمەی سازکەرانی کۆنفرانسەکە زۆربەمان نەک سەر بەبەرەی دەسەڵات نەبووین، بەڵکە لەو دەموچاوانە بووین کە دوو حزبەکە بە هۆی هەڵوێستی سیاسیمانەوە لە بەرامبەر سەرکوت و دەسگیرکردنی خۆپیشاندەران و پشتیوانی داواکانیانەوە بە ناحەز لە قەڵەم دەدراین، بەڵام ئێمە وەک ئەرکی سەرشانمان بۆ یەکەمجار لە مێژووی کوردا ئەم کارەمان ئەنجامدا و دڵنیام لە داهاتوودا ڕێزی ماندووبوون و گرنگی ئەم کارە دەزانرێت، وەک خۆشم ئەمە و گەیاندنی دۆسیەی ئەنفال و هەڵەبجە بە پەرلەمانی سویسرا ساڵی ٢٠١٢ پاش چەند ساڵ هەوڵ و کۆشش بۆی، بە دوو گرنگترین کاری دەزانم لە ژیانمدا ئەنجامم دابێت. لێرەدا بۆ مێژوو دەقی پڕۆژەکە، هەروەها ڕاپۆرتی بەڕێوەچوونی کۆنفرانسەکە دادەنێم.
ئەمەش دەقی پرۆژەکە بوو:

پڕۆژە بۆ وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان

ب: کۆنفرانسێک لە یادی 23 ساڵەی کیمیابارانی هەڵەبجە
لە بارەگای نەتەوەیەکگرتووەکان لە ژنێڤ

سڵاوێکی گەرم

سەرەتا: وڵاتی سویسرا گرنگی خۆی هەیە، بە هۆی ئەوەی وڵاتێکی بێلایەنە لە ئاستی نێودەوڵەتیدا، سەنتەری ئەوروپایە، دەیان و سەدان پەیماننامە و ڕێکەوتننامەی نێودەوڵەتی لە سەر خاکی ئەم وڵاتە مۆر کراوە، ساڵانە دەیان کۆنفرانس و کۆبونەوەی نێودەوڵەتی لێ ساز دەکرێت. بارەگای زۆر لە ڕێکخراوە جیهانییەکانی لێیە، لەوانەش بارەگای سەرەکی کۆمسیۆنی باڵای مافەکانی مرۆڤی سەربەنەتەوەیەکگرتوەکان، بارەگای سەرەکی نەتەوە یەکگرتوەکان، کە پاش ئەوەی نیۆیۆرک دووەم گەورەترین بارەگای ئەو ڕێخکراوە جیهانییەیە لە ئاستی نێودەوڵەتیدا، ڕێکخراوی خۆراکی جهیانی، ڕێکخراوی تەندروستی جهیانی…هتد، بۆیە هەر کۆنفرانس و کۆنگرەیەکی سەبارەت بە کورد لە شاری ژنێڤ، کە پایتەختێکی دیپلۆماسی نێونەتەوەییە و لە بارەگای ئەو ڕێکخراوە مانا و مەغزای خۆی هەیە، دەنگدانەوەی خۆی دەبێت و سەنگ و قورسایی خۆی هەیە.

بیرۆکەی پرۆژەکە:

لەسەر پێشنیازی چاودێری کوردۆساید – چاک، بۆ ساڵی داهاتو لە ناوەراستی مانگی ئازاردا (گەر 16/3 بێت باشترە، ئەگینا هەر کاتێکی تر لەێ نێوان 28/2 تا 25/3) کۆنفرانسێک بۆ یادی هەڵەبجە لە بارەگای نەتەوە یەکگرتوەکان ساز بکرێت، بە بەشداری ڕاستەوخۆی جەنابی وەزیری شەهیدان وەک لایەنی حکومی بۆ کردنەوە و سەرپەرشتیکردنی کۆنفرانسەکە، هەروەها چەند شارەزا و پسپۆڕێک لە بوارەکانی (گازی کیمیاوی و کاریگەرییەکانی لە شاری هەڵەبجە، پەیماننامە نێودەوڵەتییەکانی دژ بە چەکی کیمیاوی، جینۆسایدی گەلان لە یاسای نێودەوڵەتیدا، کۆمەڵکوژی…هتد). لە 28 ی شوبات تاوەکو 25ی ئازاری ساڵی 2011 ئەنجومەنی گشتی کۆمسیۆنی مافەکانی مرۆڤ کۆبوونەوەکانی (وەرزی شانزەهەم)ی خۆی لە هەمان بارەگا سازدەکات. سازدانی کۆنفرانسێکی وەها هاوتەریبی ئەو کۆبوونەوانە، کە سەدەها شارەزا و پسپۆڕ و یاسایی و کەسانی دیپلۆماسی و نوێنەری وڵاتان و کەسایەتیی ناودار لە چوارلای جیهانەوە بەشداری تێدا دەکەن، گرنگی و سەنگی خۆی دە ئەوەندە زیاتر دەکات.

ڕێکخەران: ئەم کۆنفرانسە بە سەرپەرشتی ڕاستەوخۆی بەڕێز وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوان و هاوبەشی چاودێری کوردۆساید – چاک / کۆمیتەی سویسرا، دامەزراوەی ئەلحەکیم – نوسینگەی ژنێڤ، ڕێکخراوی جیهانی (interfaith international Organisation) و سەرۆکەکەی بەڕێز (Dr. Charls Grafz) دەبێت.

سەرنج و تێبینی:

1/ دەبێت حکومەتی هەرێم تێچوونی تەواوی بلیتی سەفەر و رێکخستن و وەرگرتنی ڤیزا بۆ بەشداربووان مسۆگەر بکات، بە تایبەتی ئەوانەی لە کوردستانەوە دێن.
2 / ئێمە و رێکخراوەکانی تر کە ناویان لەسەرەوە هاتوە لە سویسرا، کاری ئامادەکردنی هۆڵێک بۆ کۆنفرانسەکە و وەرگرتنی مۆڵەتی کۆنفرانسەکە لە نەتەوە یەکگرتوەکان، مۆڵەتی چوونە ژوورەوە بۆ پسپۆڕان و بەشداربوان و میوانەکان، دەخەینە سەر خۆمان.
3/ تێچوونی مانەوە لە ئوتێل و نانخواردن و هاتوچۆی بەشداربووان و میوانەکان لەسەر وەزارەتی شەهیدان (یان بەگشتی حکومەتی هەرێم دەبێت) کەی پێویستی کرد، دەتوانین تەخمینی بکەین، کە مەسروفاتەکان چەند دەبێت)، یان دەبێت وەزارەت بۆیان جێبەجێ بکات، دەکرێت و ئاساییە چەند میوانێکی ئازیز (ئەوانەی لە کوردستان یان دەرەوەی سویسراوە هاتوون) لە ماڵی دۆست و ئەندامانی (چاک) جێگەو خواردنیان بۆ رێکبخرێت بۆ بەرامبەر.
4/ ئەو بابەتانەی لەوێدا پێشکەش دەکرێن، دەبێت لای کەمی پێش دوو مانگ لە سازکردنی کۆنفرانسەکە بگاتە دەستی لیژنەیەکەوە، کە نوێنەرانی وەزارەت و چاودێری کوردۆساید پێک دەهێنرێت.
5/ ئەو بابەتانەی لە کۆنفرانسەکەدا پێشکەش دەکرێن، دەکرێت و وا باشترە، کە دواتر بکرێنە کتێبێک و چاپبکرێت.

پێشنیاز:

1. بەرای ئێمە ئەو کەسانەی کە بۆ بەشداری لەو کۆنفرانسە دێن، جگە لە بەرێز وەزیری شەهیدان، دەبێت بابەتەکانیان بە زمانەکانی ئینگلیزی یان فەرەنسی پێشکەش بکەن، بۆیە گرنگە یەك لەو دوو زمانە زۆر باش بزانن. ئەم کەسانە گونجاون و دەکرێت 4 – 6 کەسیان داوەت بکرێت: بەرێزان (د. فوئاد بابان – کوردستان، مارف عومەر گوڵ – کوردستان، شەفیقی حاجی خدر – کوردستان، ئەمیری حەسەن پور – کەنەدا، شاخەوان شۆرش – دانیمارک، :شۆرش حاجی – بەریتانیا، ئیبراهیم مەلازادە – بەریتانیا، عادل باخەوان – فەرەنسا، نەجمەدینی فەقێ عەبدوڵا – دانیمارک،…..).
2. دروستکردنی پێستەرێکی رەنگاورەنگ و بە زمانی ئینگلیزی بۆ کۆنفرانسەکە.
3. چاپکردن و ئامادەکردنی نامیلکەیە بە زمانی ئینگلزی لە سەر هەلەبجە و ئەنفال و دابەشکردنیان بە سەر میوانانی بیانی.
4. کۆنفرانسەکە دەکرێت رۆژێک بخایەنێت و لە 6– 8 سەعات زیاتر

نەبێت یان بکرێتە دوو ڕۆژ.

5. باشترە ئەم بابەتە جگە لە رێکخراوی چاک و لایەنی حکومەتی هەرێم لەگەڵ هیچ رێکخراو لایەنێکی تردا باس نەکرێت تا بریاری لەسەر نەدرێت.

بۆ زانیاری زیاتر دەتوانن پەیوەندی بکەن بە (هیوا ناسیح) نوێنەری چاودێری کوردۆساید بۆ ئەم کۆنفرانسە:

تێل و فاکسی 0041525343583, یان مۆبایلی: 0041763691971، hiwanaseh@hotmail.com

هیوادارین لە ماوەی مانگێکدا بە فەرمی وەڵاممان بدەنەوە…
هەر شاد و سەرکەوتوو بن…

چاودێری کوردۆساید – چاك
بەشی پەیوەندییە بیانییەکان
12.7.2010

پاش ئەوەی هیچ وەڵامێکی کۆنکرێتیمان لێیان نەبیست، ئیتر ناچار خۆمان دەستبەکار بووین، قسەمان لەگەڵ هەردوو رێکخراوی جیهانی کرد، کە ئەندامی راوێژکاری بوون لە نەتەوەیەکگرتوەکان، ئەوانیش دەزگای ئەلحەکیم Al Hakim Foundation و Interfaith international، ڕازیبوون بە هاوکاریمان، تەنها سەرنجێکی د. ئەمیر هاشم سەرۆکی رێکخراوەی ئەلحەکیم، کە کەسێکی زۆر باش و دۆستی کوردیشە، ئەوە بوو کە ناوی کۆنفراسەکە وا لێبکەین (کۆمەڵکوژییەکانی هەلەبجە و ئەنفال، گۆرەبەکۆمەڵەکان و بێسەروشوێنەکان و قەرەبووکردنەوەیان) تا هەم لایەنە عێراقیەکانیش راکێشین بۆ کارەکە، هەمیش بابەتی گۆڕە بەکۆمەڵەکان لە ئێستادا زیندوە و بەردەوام هەڵدەدرێنەوە و باس بکرێت لەگەڵ قەرەبووکردنەوەی کەسوکاری قوربانییاندا، گرنگی کۆنفرانسەکە زیاتر دەکات، ئێمەش ڕازیبووین.

ڕاستە ئەوکات قەیرانی مووچە نەبوو، حکومەت پارەی زۆر بوو لە چاو ئێستادا، بەڵام بەداخەوە هەرچەندە بەڵێنیشیاندا هاوکارییەکی جدی و بەرچاویان نەکردین، چونکە ئەو کات گەرمەی بەهێزبوونی ئۆپۆزسیۆن و سەرهەڵدانی گۆڕان بوو، ئێمەش بەردەوام پشتیوانیمان لە خۆپیشاندەران و داواکارییەکانیان دەکرد، جگە لەوە ئێمە سەر بە هیچ یەک لە دوو حزبە باڵادەستەکە نەبووین، سەرۆکی حکومەت ئەوکات بەرهەم ساڵح بوو، لە رێگەی هاورێیەکەوە هەندێک هاوکاریی ماددی

کردین، قوباد تاڵەبانیش کە ئەوکات نوێنەری حکومەتی هەرێم بوو لە ئەمریکا، لەڕێگەی هاوڕێیەکی ترمانەوە هەندێک هاوکاری کردین، سەردانی نوێنەرایەتی حکومەتی هەرێم لە سویسرامان کرد، چاومان بە د. فەوزی قەدور کەوت، کە خۆی خەڵکی ڕۆژئاوای کوردستانە و سەربە پارتییە و نوێنەری حکومەتی هەرێمە لەم وڵاتە، ئەویش هیچ هاوکاریی نەکردین، سەردانی سەفیری عێراق لە سویسرا، د. پیرۆت مان کرد، کە پارتی بوو، ئەو گوتی من کێتان دەوێت وەک کەسایەتی بۆتان داوەت دەکەم و پشتیوانیتان دەکەم بەڵام لایەنی ماددی ناتوانم هاوکاریتان بکەم. لە نێوخۆمان کۆمیتەیەکمان پێکهێنا بۆ ئامادەکاری و سەرپەرشتی کۆنفرانسەکە، چونکە سەرەڕای گرفتەکان هەر سوربووین لەسەرئەنجامدانی. بۆ ڕێکخستنی گشتی کۆنفرانسەکە و کاروباری کۆمیتەکە من دیاریکرام وەک ڕێکخەر، واتە شەرەفی ئەوم پێبڕا، کە سەرپەرشتی سازکردنی کۆنفرانسەکەم بکەم، کە یەک لەو کارانەیە لە ژیانمدا شانازی پێوە دەکەم، وەک ئەرکێکی نیشتمانی و نەتەوەیی قۆڵمان لێ هەڵماڵی، ماندوونەناسانە، شایەنی باسە بە هۆکاری ئەوەی کاک کاردۆ سەرباز خۆی لە ژنێف دادەنیشت، ئەوم دیاریکرد بۆ کاروباری مەیدانی کۆنفراسەکە، کە بە هەق ئەو و کاروانی برای زۆر ماندوو بوون و بۆ ئەرک و زەحمەتی ئەوان ئەستەم بوو کۆنفرانسەکە سەربگرێت، چونکە من زیاتر لە سێ کاتژمێر بە ئۆتۆمبیل لە ژنێفەوە دوورم. بەڵام بە ناچاری و بۆ ڕێکخستنی کۆنفرانسەکە چەندان جار ڕۆیشتم بۆ ژنێڤ و کۆبونەوەمان کرد، هەموو جارێکیش ڕۆژێکی تەواوم پێدەچوو، دەبوایە مۆڵەتی کارم وەربگرتایە، کە لە ئەوروپا ئەو شتانە زۆر سەختەو مەترسیکردنە بە کارەکەتەوە!

لە ناوەڕاستی مانگی دوو و سەرەتای سێی٢٠١١دا باشوری کوردستان لە گەرمەی خۆپیشاندانەکانی ١٧ی شوبات و ڕۆژانی دواتر دا بوو، نزیکەی سەرجەم شارەکانی باشور بەتایبەت لە زۆنی سەوز دەکوڵان، ڕۆژانە خەڵک شەهید و بریندار دەبوو، دەسەڵاتی هەردوو حزبەکە توندوتیژییان بەکار دەهێنا، ئێمەش هەموو یان زۆربەمان لەگەڵ خۆپیشاندەراندا هاودڵ و هاوخەم بووین، بەڵام نەدەکرا پاش ئەو هەموو ئامادەکارییە کۆنفرانسەکە دوابخەین. دوای چەندان کۆبوونەوە و هاتوچۆ و پەیوەندیکردن و پرس و ڕاوێژ، گۆڕانکاری بەسەر ناوی ئەو کەسانەدا هات، کە داوەت بکرێن، هەندێکیان خۆیان بۆیان نەدەکرا، و هەندێکیشیان بە هۆی کێشەی ڤیزە و پاسپۆرت و شتی وا نەیاندەتوانی بێن، لەوانەی کە دیاریکرابوون و نەیویست بێت دکتۆر فاروق ڕەفیق بوو، کە چونکە هاوڵاتی کەنەدا بوو, پاسپۆرتی ئەوێی هەبوو کێشەی ڤیزەی نەبوو، پارەی بلیتەکەشمان دەدایەوە و

شوێنی مانەوەشمان بۆیان ئامادەکردبوو، بەڵام چونکە کاتی سازکردنی کۆنفرانسەکە کەوتبووە دوای ١٧ی شوبات و ئەویش یەک لە ڕێکخەرانی خۆپیشاندەران بوو، هەرچەندە بلیتی فڕۆکەشی بڕیبوو، ئۆکەی کردبوو، بەڵام دواجار گوتی: ببورن لەم کاتەدا مەیدانی ئازادی (سەنتەری خۆپیشاندەرانی سلێمانی بوو) جێناهێڵم، چونکە خوێندنەوەی تری بۆ دەکرێت، کە بە ڕاستی هەڵوێستێکی جوان بوو، کاتی خۆی وتارێکم لەسەر نوسی. ناچار لەو کەشە سیاسییە بارگاوییەی باشور و کێشمەکێشمەی ئەوێدا بەردەوام بووین لە کارەکانمان، تا سەرکەوتووانە کۆنفرانسەکەمان ساز کرد، شایەنی باسە نزیکەی سەرجەم بابەتەکان بە زمانی ئینگلیزی و فەڕەنسی پێشکەشکران، تەنها دوو وتار نەبێت لەگەڵ پرسیار و وەڵامەکاندا، کە لەلایەن د. بابان ئەلیاسی، کە کوردێکی ڕۆژهەڵاتی ئەندامی سەرکردایەتی حزبی دیموکراتی ئێرانە و زۆر دڵسۆز و خەمخۆرە لە ژنێف دەژی، ڕاستەوخۆ دەکران بە ئینگلیزی، شایەنی باسە ناوبراو ئەم کارەی بێبەرامبەر بۆمان کرد، چونکە کارەکەمان بە یەکێکی تر سپاردبوو، لە پر خۆی زویر کرد و نەهات!
بۆ وردەکاریی بەڕێوەچوونی کۆنفرانسەکە لێرەدا ڕاپۆرتی ڕاگەیاندنی کۆنفرانسەکە، کە کاتی خۆی بڵاومانکردەوە، دادەنێم:

بۆ یەکەمجار لە یادی کارەساتی هەڵەبجەدا
کۆنفرانسێک لە نەتەوەیەکگرتووەکان لە سەر کۆمەڵکوژییەکانی هەڵەبجە و ئەنفال

لەڕێکەوتی 18.3.2011 ڕۆژی هەینی بە بەشداری چەندان پسپۆڕ و کەسایەتی و شارەزا لە کورد و بیانی لەناوخۆ و دەرەوەی کوردستانەوە، کۆنفرانسێکی نێودەوڵەتی لە نێو بارەگای سەرەکی نەتەوەیەکگرتووەکان لە شاری ژنێڤ وڵاتی سویسرا سازکرا، کە لە ژێر ناوی (کۆمەڵکوژییەکانی هەلەبجە و ئەنفال، گۆڕەبەکۆمەڵەکان و بێسەروشوێنەکان و قەرەبووکردنەوەیان)ە لە لایەن ڕێکخراوەکانی (چاودێری کوردۆساید – چاک، ئینتەرفەیس ئینتەرناشناڵ، ئەلحەکیم فاوندەیشن)ەوە ڕێکخرا بوو.
ئەم کۆنفرانسە کە سەعات 11ی بەیانی تا 5 ی ئێوارە خایاند، لە پەراوێز و هاوتەریبی خولی شانزەهەمی کۆبوونەکانی ئەنجومەنی گشتی مافەکانی مرۆڤی سەربەنەتەوەیەکگرتووەکان، بە زمانی ئینگلیزی و فەرەنسی بەڕێوەچوو، کە کۆمەڵێک لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی ئەکادیمی و زانستی لە خۆ دەگرت. جگە لەوەی فیلمێکی دۆکیۆمێنتاری لەسەر کۆمەڵکوژییەکانی کورد پیشانی ئامادەبووان درا، هاوکات پێشانگایەکی وێنەییش بۆ شەهیدانی کیمیابارانی هەلەبجە بە شێوەی

سلاید نیشان درا.

دانیشتنی یەکەم: سەعات 11 تا 1ی پاشنیوەڕۆ

سەرەتای بەرنامەکە د. چارلز گراف، سەرۆکی رێکخراوی ئینتەرفەیث ئینتەرناشناڵ کۆنفرانسەکەی کردەوە، باسی لەوە کرد، چۆن و بۆچی کۆنفرانسەکەیان رێکخستوە، پاشان وتەیەکی پێشکەش کرد لەسەر کۆمەڵکوژییەکانی رژێمی سەدام حوسێن دژ بەگەلی عێراق بە گشتی و گەلی کورد بەتایبەتی.

- ▪ وتەی نوێنەرایەتی حکومەتی عێراق کە لە لایەن باڵوێزی عێراق لە سویسرا د. پیرێت خوێندرایەوە
- ▪ وتەی د. عەبدولئەمیر هاشم، نوێنەری دامەزراوەی ئەلحەکیم
- ▪ پرۆفیسۆر و دکتۆر گێرهارد فرایلینگەر لە زانکۆی ڤیەننا، کە یەکەم دکتۆری ئەوروپی و بیانی بوو، کاتی کیمیابارانی هەڵەبجە ١٩٨٨خۆی گەیاند بووە ئەوێ و چەند بریندارێکی لەگەڵ خۆی بردبوو بۆ نەخۆشخانەی ڤیەننا بۆ چارەسەر. لە لێکۆڵینەوەکەیدا وێنە و داتای لەسەر مەرگەساتەکانی کارەساتەکە و چیرۆکی بەرکەوتوان و کاریگەریی گازەکان لەسەریان پێشکەش کرد.
- ▪ پرۆفیسۆر ئەنتۆن کیللەر، مامۆستای زانکۆی ژنێڤ و سەرۆک و دامەزرێنەری رێکخراوی لیکنزیککردنەوەی کەلتور و ئاینەکان (SLM) وتەیەکی پێشکەش کرد، لە میانەیدا گوتی کوردستان وڵاتی نەتەوە و ئاین و گروپە جۆراوجۆرەکانە، تاوانی زۆر بەرامبەر ئەم گەلە کراوە، گەلانی سەر ئەو خاکە ئاشتییان دەوێت، دەبێت کۆمەڵگای نێودەوڵەتی رێگە نەدات ئەو کۆمەڵکوژیانە دووبارە ببێتەوە.
- ▪ خاتو فریشتە کەوە، کە پسپۆڕی بواری سایکۆلۆجییە لێکۆڵینەوەیەکی بەناوی (شیکردنەوەیەکی دەرونی لەسەر بەرکەوتوان پاش لێدانی هەلەبجە بە چەکی کیمیاوی) پێشکەش کرد. لەسەر ئەوە دوا کە چۆن ئێستاش ئەو بەرکەوتوانە لە بارێکی دەرونی شلەژاو و ناجێگیردا ژیان بەسەر دەبەن و کاریگەرییەکەی هێشتا کۆتایی نەهاتوە لەسەریان.
- ▪ دەرگای گفتوگۆ کرایەوە بۆ پرسیار و وەڵام و تێچنەکان (مداخلات) و کۆمەڵێک کەس بەشدارییان کرد.

دانیشتنی دووەم سەعات 3 ی پاشنیوەڕۆ تا 5 ی ئێوارە

- ▪ دکتۆر چارلز گراف، کۆبوونەوەکەی بەڕێوەدەبرد
- ▪ د. کارزان ناسیح عەلی، وتەی رێکخراوی (چاودێری کوردۆساید – چاک)ی خوێندەوە. سەرەڕای ناساندنی ئەرک و ئامانجەکانی

ڕێکخراوەکە، باسی لەوە کرد، کە ئەوان ئامادەن بۆ ئەم جۆرە کارانە هاوکاری و دیالۆگ لەگەڵ ڕێکخراوە مرۆڤدۆست و جیهانییەکاندا بکەن، وە گوتی کارکردن بۆ بەجینۆسایدناساندنی ئەم تاوانانە بەشێکە لە بزوتنەوەی دژ بە شەر وە هەوڵ بۆ ئاشتی لە جیهاندا، کە ئەرکی هەموو لایەکە هاوپشتی بین.

- د. چۆمان هەردی باسێکی ئەکادیمی زانستیی لەسەر (ژنە رزگاربووەکانی دوای ئەنفال لە نێوان قسەکردن و بێدەنگیدا) پێشکەش کرد، کە باسی لە غەم و ئازارەکانی ژنانی پاش ئەنفال دەکرد و جێگەی سەرنجی ئامادەبووان بوو.
- شۆڕش حاجی، پەرلەمانتار لە بەغدا، بە ناوی (هەڵمەتەکانی ئەنفال چۆن و بۆچی؟؟)، کە باسی لە بیر و هۆکاری ئەنجامدانی ئەنفال دەکرد لەلایەن ڕژێمی سەدامەوە، هەروەها بەشێوەیەکی داتا شێو هەموو قۆناغەکانی ئەنفال و ژمارە و قەبارەی قوربانیان و زیانەکانی خستەڕوو لەگەڵ ناوی کەرتەکانی سوپای ئەنجامدەر و ناوی تاوانکاران.
- محەمەد جەواد ئەلحەداد: چالاکوانی ناسراوی بواری مافی مرۆڤ لە عێراق، وتەیەکی خوێندەوە. گوتی سەرەڕای ئەوەی حکومەتی عێراق واژۆی چەندین پەیماننامەی نێودەوڵەتی کرد بوو، کەچی بێباکانە گەورەترین تاوانییان دژ بە گەلی کوردی بێبەش ئەنجامدا. باسی لەوە کرد، کە حکومەت و پەرلەمانی عێراق دەبێت قەرەبووی زیانلێکەوان بکاتەوە و ئازارو مەینەتییەکانی ناوچە کارەساتبارەکان کەمکەنەوە. پشتگیری لە مافە نە تەوایەتییەکانی گەلی کورد کرد.
- وتەی لیژنەی مافی مرۆڤی پەرلەمانی کوردستان، لەبەر ئەوەی کەسیان نەهاتبوون، لە لایەن (هیوا ناسیح) ئەندامی دەستەی کارگێڕی ڕێکخراوی چاودێری کوردۆسایدەوە خوێندرایەوە. سەرەڕای دەستخۆشی لەم هەنگاوە، ئەو کۆنفرانسەیان بەرزنرخاندبوو، کە خزمەتێکی گەورە بە دۆسییەی کۆمەڵکوژییەکانی کورد دەکات لە ئاستی نێودەوڵەتیدا.
- دەرگای گفتوگۆ کرایەوە بۆ پرسیار و وەڵام و تێچنەکان (مداخلات) و کۆمەڵێک کەس بەشدارییان کرد.

هاوکات لەمیانی کۆنفرانسەکەدا کتێبێک بە زمانی ئینگلیزی بە ناوی (ئەنفال، ژینۆسایدکردنی کوردەکان لەلایەن حکومەتی عێراقییەوە)، لەلایەن شاخەوان شۆرش ئەندامی ریکخراوی چاودیری کوردۆسایدەوە نوسراو و ئامادەکرابوو بەسەر سەرجەم ئامادەبوواندا دابەشکرا، تێیدا سەرەڕای باس لەو

کارەساتەکانی هەڵەبجە و ئەنفالەکان دۆکیۆمێنتێکی زۆریشی لەسەر هەڵمەتەکانی ئەنفال و دادگاییکردن و بریارەکانی دادگا بەرامبەر تاوانبارانی ئەنفالی لەخۆی گرتبوو،.

ئەم کۆنفرانسە کە لەسەر پێشنیازی چاودێری کوردێساید ئەنجام دراو زیاتر لە 70 کەس لە نوێنەرانی وڵاتان و دیپلۆمات و نوێنەرانی ڕێکخراوە جهیانییەکان و دۆستانی بیانیی کورد و نوێنەرانی حزب و لایەنە کوردستانیەکانی هەرچوارپارچەی کوردستان ئامادەبوون، هەروەها هاوکات دوو سەرپەرشتیار و نوێنەری نەتەوە یەکگرتوەکان بۆ پەیوەندی لەگەڵ ڕێکخراوە ناحکومییەکان بەشداریان کرد و زانیارییەکانیی ناو کۆنفرانسەکەیان تۆمار دەکرد.

مەبەست لە بەستی کۆنفرانسەکەش بریتیی بوو لە:

١. ناساندنی ئەم کۆمەڵکوژیانە بە جینۆساید لەسەر ئاستی نێودەوڵەتیدا

سودوەرگرتن لە ئەزمونی گەلان لە کارکردن و تێکۆشان بۆ ناساندنی ئەم تاوانانە لەباری یاساییەوە بە جینۆساید ٢.

٣. قەرەبووکردنەوەی زیانلێکەوتوان و نەهێشتن و کەمکردنەوەی کاریگەری و ئاسەوارەکانی ئەو کۆمەڵکوژیانە

شایەنی باسە و دەکرێت بڵێین بۆ یەکەمجارە لە مێژووی کورددا کۆنفرانسێکی وا لەبارەگای نەتەوەیەکگرتوەکان لەسەر کارەسات و کۆمەڵکوژییەکانی میللەتەکەمان ئەنجام بدرێت. ناشکرێت نەڵێین کە لە ساڵی پارەوە پرۆژەی ئەم کۆنفرانسەمان دابوو بە سەرۆکایەتی حکومەتی هەرێم و وەزارەتی شەهیدان، کەچی هیچ جۆرە یارمەتییەکی ماددی و مەعنەویان پێشکەش نەکردین، سەرەرای ئەوەی لە هەردوولاوە بەڵێنی هاوکاریان پێدایین.

جێگەی باسە چەند کەسێکی تر داوەتکراوبوون، وەک بەرێزان مامۆست محەمەد حەمە ساڵح، نوسەر و لێکۆلەر لە بواری ئەنفال و جینۆساید هەروەها کاک بەکر حەمەسدیق پەرلەمانتاری کورد لە پەرلەمانی عێراق و پارێزەری کەیسی هەلەبجە لە دادگای باڵای تاوانەکان لە بەغدا، بەڵام بەداخەوە بە هۆی کێشەی ڤیزەوە نەیانتوانی بێن و بەشدار بن…

شایەنی باسە کاتی خۆی ئەم ڕاپۆرتە لە زۆر لەسایتە کوردییەکاندا، هەروەهاش لە گۆڤاری (تێپزاوە) ژمارە سێ، ئۆگۆستی ساڵی ٢٠١١دا بڵاوکرایەوە…

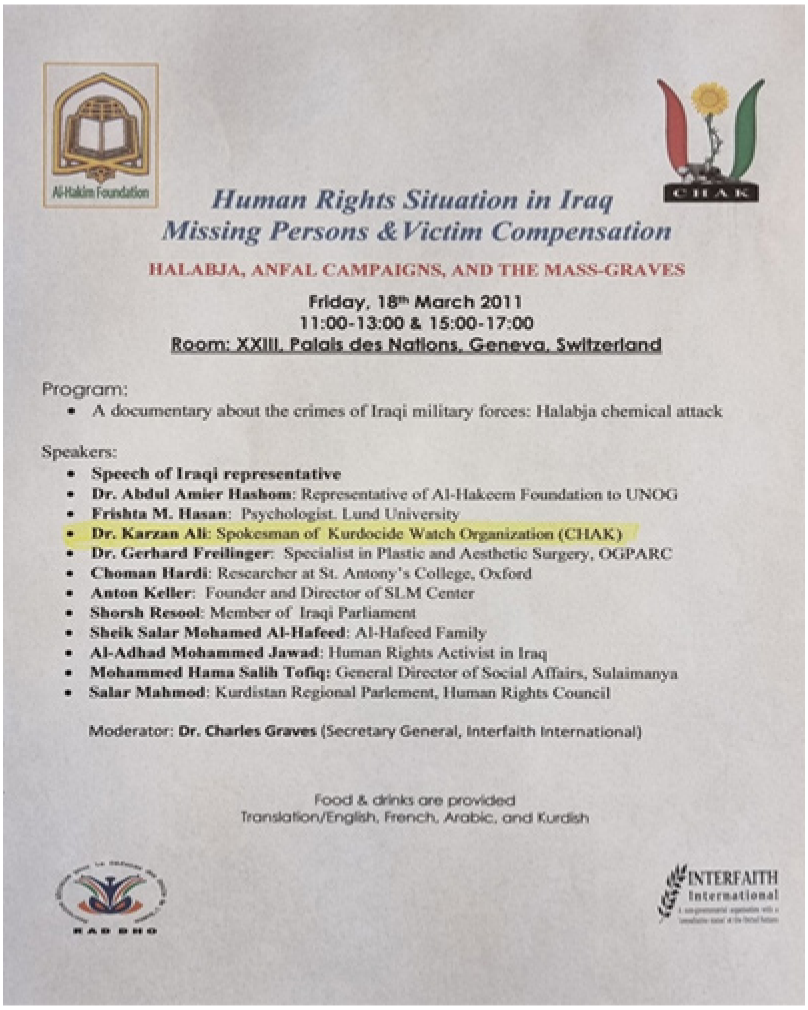
Al-Hakim Foundation

CHAK

Human Rights Situation in Iraq
Missing Persons & Victim Compensation

HALABJA, ANFAL CAMPAIGNS, AND THE MASS-GRAVES

Friday, 18th March 2011
11:00-13:00 & 15:00-17:00
Room: XXIII, Palais des Nations, Geneva, Switzerland

Program:
- A documentary about the crimes of Iraqi military forces: Halabja chemical attack

Speakers:
- **Speech of Iraqi representative**
- **Dr. Abdul Amier Hashom**: Representative of Al-Hakeem Foundation to UNOG
- **Frishta M. Hasan**: Psychologist. Lund University
- **Dr. Karzan Ali**: Spokesman of Kurdocide Watch Organization (CHAK)
- **Dr. Gerhard Freilinger**: Specialist in Plastic and Aesthetic Surgery, OGPARC
- **Choman Hardi**: Researcher at St. Antony's College, Oxford
- **Anton Keller**: Founder and Director of SLM Center
- **Shorsh Resool**: Member of Iraqi Parliament
- **Sheik Salar Mohamed Al-Hafeed**: Al-Hafeed Family
- **Al-Adhad Mohammed Jawad**: Human Rights Activist in Iraq
- **Mohammed Hama Salih Tofiq**: General Director of Social Affairs, Sulaimanya
- **Salar Mahmod**: Kurdistan Regional Parlement, Human Rights Council

Moderator: **Dr. Charles Graves** (Secretary General, Interfaith International)

Food & drinks are provided
Translation/English, French, Arabic, and Kurdish

RAD DHO

INTERFAITH International

پۆستەری بەرنامەی کۆنفرانسەکە

چەند وێنەیەک لە کۆنفرانسەکەوە….

IRAN
Babylon
Najaf
SAUDI ARABIA
Basra
G. FREILINGER
F. M. HASAN

C. GRAVES
A. KELLER
A. KARZAN
A. A. HASHOM

کورد ئەنفالی هەیە، بەڵام...!... د. هێرش رەسوڵ

‎نامەوێ لەم دەرفەتە بچوکەدا سەرتان بە لێداندن□وەی قەوانە سواوەکان دەرباری پرس□ی بەجینۆسایدکردنی کورد بیەشێنم، ناشمەوێت لە ساڵیادی ئەم تاوانە گەورەیەدا کار لەسەر ژێی هەست و سۆزتان بکەم، بەڵکو گەرەکمە لێرەدا تەنها چەند راستییەکی تاڵ بخەمەڕو.

‎پاش تێپەڕبونی ٣٤ ساڵ بەسەر پرس□ی کۆمەڵکوژیی ئەنفال و پاکتاوی نەژادیی کورد، لەو مێژوەش، دوای ٣١ ساڵ لە ئازادیی و حوکمڕانیی کوردیی، بەڵام بەداخەوە تاکو ئێستا نەمانتوانیوە لە ئاست گەورەیی کارەساتەکەدا بین.. چونکە:

‎- وەك پێویست و لەسەر ئاستی جیهان ئەنفال بە جینۆساید نەناسێنراوە! (دیارە ناساندن بریتییە لە بە رەسمیی ئاگاداربون، دانپیانان، لە ئەستۆگرتنی بەرپرسیارێتیی، رێگرتن لە دوبارەبونەوە)، لەمڕوەشەوە لێپرساوێتیی یەکەم دەکەوێتەسەر شانی حکومەتی هەرێمی کوردستان.

‎- گوتاری سیاسیی کوردیی روبەڕوی دەرەوەی خۆی ئەوەندەی گریان و

کروزانەوە بوە لە پەناو بەزەییپێداهاتنەوە و راکێشانی هەست و سۆز بۆ قەد ئەوە کاری جددیی و شەلگیرانە نەبوە لەپەناو دروستکردنی تەگەیشتنێکی لەژیکیی لە بەرژەوەندیی تاوانەکەدا.

‎- تاکو ئێستا حکومەتی هەرێم و حزبەکانی کوردستان، نەك جاش و مستەشارانی تۆمەتبار بە هاوکاریی بەعس لە پرۆسەی ئەنفال-یان نەداونەتە دادگا، بەڵکو هەندێکیشیان داڵدەداون!

‎- ئەو ناوچانەی هەڵمەتە جیاوازەکانی ئەنفال گرتبونییەوە، هێشتا وەك پێویست خزمەتگوزاریی و پێداویستیی ژیانێکی شایستەیان نەگەیەندراوەتە و شوێنەواری کاولکاریی و ماڵوێرانیی بە سیمایانەوە دیارە.

‎- دۆخی بەجێماوانی ئەنفال تا بە ئێستاش دەگات بارودۆخێکی ناهەموارە و کەسوکاری ئەنفالکراوان پێویستییان بە دەستگیرۆیی زۆری مادیی و مەعنەویی و دەرونیی هەیە.

‎- لە روی ئەکادیمیی و زانستییەوە، هێشتاش وەك ئەوەی پێویستە توێژینەوە و بەدواداچونی جددیی لەسەر ئەنفال و رەهەندە جیاوازەکانی نەکراوە.

‎- کایەی پەروەردەمان، تا هەنوکەش لە ئاست پێویستیی ناساندن و بەرجەستەکردنی کارەساتەکە بە نەوە یەکلەدوایەکەکانی کورددا هەنگاوی ئەوتۆی نەناوە و نەیتوانیوە رۆڵی راستینەی خۆی بگێڕێت.

‎- بواری هونەر و رۆشنبیریی کوردیی نەکاراوە بێتە نمایندەی شارستانیی گەیاندنی واقیعی تاڵی ئەوە رۆژەی کورد، تاکو دنیا لە رێگەی شاکارە سینەمایی و درامیی و ئەدەبیی و … یەکانەوە ئاشنای کورد و دۆزەکەی بێت.

‎- راگەیاندنی کوردیی تا ئێستاش نەیتوانیوە کاری جددیی لەسەر ئەم پرسە گرنگ و هەستیارە بکات و لە رێگەی راپۆرت و بنکۆڵکاریی و بەڵگەفیلم و بابەتەکانی ترەوە ئەنفال و تراژیدیاکانی دیکەی کورد لە یادەوەریی و خەیاڵدانی تاکی کورد لە کاڵبونەوە بپارێزێت.

قوبادی جەلیزادە، یان ڕەنگڕێزی شیعری ناوچەگەرایی لە شاکاری گەردوونییەتیدا... فازیل شەوڕۆ

چەمکی ئەدەبیی ناوچەگەرایی، دەوارێکە کە بەرهەمی هەرچی قەڵەم هەیە ــ بەدەر لە زمان و شێواز و ئاست و بیرۆکە و خەیاڵ..، لەژێر ئەستوونگی خۆیدا کۆ دەکاتەوە. بە واتایەکی دیکە، کە بەرهەمی ئەدەبی، بە شیعریشەوە، زادەی کانیاو و گۆکان و شەپۆڵ و کێڵگە و کازیووەی دەڤەر و ناوچە و هەرێمەکی دیاری کراون لەم گەردوونە بەسنوورەدا. ئەوەی سنووربەند و شوورەی ئەو لۆکاڵییە دەشکێنێت و دەیگەێنێتە دوورترین خاڵ کە مرۆڤ پێی لەسەر دانابێ، نە ئامرازە پێشکەوتووەکانی میدیا و نە ئامێرە تەکنەلۆژیا سەردەمییەکانن، بەڵکوو ئەدەبییەتی ئەو ئەدەب و شیعرییەتی ئەو شیعرەیە. ناوچەگەڕایی لە ئەدەبدا ــ شیعریش وەک پەریزادی ئەو ئەدەبە، چەمکەکەی پیرۆز و مەزن و داهێنەرانەیە، نەک هەڵگەری خۆش و کەمایەسی و گرێ و پاشاگەردانی.

دیارە، ئەدەبیی ناوچەگەرایش، بەبێ هزر و خەیاڵ و داهێنانی ئەدیبی ئەو ناوچەیە مەیسەر نابێ. جا چونگە ناوونیشانی بابەتەکەمان، شیعر و قوبادی جەلیزادەیە، لێرەوە دەپەڕێنەوە بۆ کەناری دەقە شیعرەکانی ئەو شاعیرە بەهرەمەندە.

قوبادی جەلیزادە، وەک شاعیر، بەرهەمەندێکی ڕەسەنی پر توانست و داهێنەر و نوێخوازیی ئەدەبی هاوچەرخی کوردییە. توانستی لە داڕشتنی دەقە شیعرەکانیدا، ڕێچکەشکێنە؛ لە داهێنانی شیعری نوێدا، قەڵەمێکی لاسانەکراوەیە؛ لە نوێخوازیشدا، تخوبی نوێخوازانی سەردەمی خۆی بەزاندووە. ڕوونتر بڵێین، ئەو سێ کوچکە خولقێنەرەی ئەدەبیی زیندوو، ڕێخۆشکەرن بۆ داڕشتنەوەی پێناسەی شیعریی ئەو قەڵەمە لەم وشانەدا:

جەلیزادە؛ دیاردەیەکی شیعری سەربەخۆی ئەدەبیی کوردی و ئاسۆیەکی واڵای دونیای شیعریی گەردوونییە لەم چەرخەدا. دیاردەیەک، بە واتای نەخشەساز و داڕێژەر و بونیاتنەری ڕێچکەیەکی (پێشتر نەبووی) شیعریی کوردییە. ئاسۆ واڵا گەردوونییەکەشی لە چوار بنەمای ئەدەبیدا، بە گۆشی دەنێ بەرچاو: کەرەستە شیعرییەکانی گەردوونین،

لە مرۆق و زیندەوەر و بەگیانەکاندا؛ زمانی ئاخاوتنی شیعرییە، کەی زمانەکانی گەردوونە بۆ زمانی بێ زمانەکانیشەوە؛ ناوەوەیەکی شیعریی دەقەکانی، هەست و سۆزیی شیعریی، بەمیکیاژ و دەمامکی مرۆڤەکانە لە هەر کوێیەک بن؛ دەنگدانەوەی دەروونیی قەڵەمەکەشی، ورووژێنەری دەروونی خوێنەرە، بە هەموو ڕەگەز و تەمەن و توێژ و چینەکانەوە.
لە ڕەخنە و ڕەخنەکاریی شیعری کوردیی هاوچەرخدا ـــ سەرەڕای هەژاریی ئەدەبیی کوردی لەم بوارەدا تا ڕادەیەک، بەختی جەلیزادە خراپ نییە و فرە ڕەنگ، قەڵەمکاریان لە دەقە شیعرەکانیدا کردوە. ئەلهەقی، بەرهەمی باشیشیان تێدا ڕەنیوەتەوە،
بەڵام...
ئەگەر بە چاوی قوبادناسەکی بە سەلیقە و ئەزموونداری و شارەزا لە ئەدەبی جیهانی، هەڵسەنگاندنەکی زانستییانە بە نووسین و لێکۆڵینەوە و ڕەخنەکان بکەین، بیوێژدانی نییە بڵێین:
دەقە شیعرەکانی جەلیزادە، وەکو قەسرەکی گەورەی چەند نهۆمی سەردەمی سەدەکانی ناوەندی (ڕۆما)یە، ئەوەی دەربارەی ئەو قەسرە نووسراوە و گوتراوە، وەک ئەوە وایە، هەر لە یەک پەنجەرەوە سەرمان بەو قەسرە گەورەیەدا گرتبێ و کەوتبینە وەسفکردن و پەسنکردن و کەشفکردنی !
تۆ بڵێی، ئەو هەڵسەنگاندنە، ناهەقی تێدا نەکرابێ؟!
باوەڕ مەکە! بە هەموو هزر و ئیدراک و ئەقڵەوە ئەم وشانە تۆمار دەکەم. لە توانای قەڵەمی ڕەخنەکارەکانیش کەم ناکەمەوە. ڕەنگبێ، جیاوازیمان، هەر ئەوەبێ تۆ لە گۆشەیەک و من لە گۆشەیەکی دیکەوە، سەیری ناوەوەی ئەو قەسرە دەکەین.
من ئەو شاعیرە، وەک ڕەنگڕێژێک دەبینم، شیعرییەتی ناوچەگەرایی (کە بە زمانی کوردی لە باشووری کورستاندا دەنووسێ)، جارەکی دیکە ڕەنگبکاتەوە و شێوە ودیمەن و جوانی و ڕەونەقەکی شاکارانەی ئەدەبیی ئەوتەی بە بەردا بکات، کە هەموو خەسڵەتەکانی گەردوونییەتی پێ ڕەوا ببینێ.
دەزانم، خودی شاعیر، دەخەشە کە ڕەخنەکاران ئەو وەک (پاشا یان سوڵتانی شیعری ئیرۆتیکی کوردی) دەناسێنن. ـــ ئەم نازناوە درووستە و ستایششیش نییە.
بەڵام، پێناسەی تەواو و تەکمیلی جەلیزادەش نییە!
خوێندنەوەی ئیرۆتیکی و توێژینەوە لە شێواز و شێتەڵکاری و تۆکاریی لە هونەرکاری و سنعەتی ئیرۆتیک، لە دەقە شیعرەکانی جەلیزادەدا، لە پێناو کەشفکردن و ئاڤکردنی خودی ئیرۆتیک و ئیرۆتیکا، فەریکە خوێندنەوە و زۆر توێژینەوەیە.
بۆچی؟

چونکە، ڕەخنەکاری کارامە، دەتوانی لەو دیوی ئەو دەقە ئیرۆتیکیانە، چەندان جیهانی دیکە کەشف بکات، کە شاعیر، بە جددی و بە فیعلی کاری تێداکردوون، وەک: جیهانی ژن وەک مرۆڤ، جیهانی پیاو وەک ژنکوژ، جیهانی ئازارەکانی مێینە. جیهانی بکوژانی ژینگە و ئازادی و ژیان و ئایندە و منداڵ و وەچە و خۆشەویستی…تاد.

میکیاژکردن و پەیداهەڵگوتن بە بەگە و دەستەواژە و ڕستە ئیرۆتیکییەکانی وەک" قاچە درێژ و لووسەکانت؛ گۆی مەمکەکانت؛ دەمەپڕ شەونمی سەر تووکە بەرەکەت؛ گەڵا هەنجیری نێو ڕانەکانت؛ بمکە بە دووش لە حەمامەکەتدا…"، خوێندنەوەی هەرزەکارانەن.

زۆربەیجار پەیامەکانی شاعیر، لە دیوی سنووری دەقەکەدا دەدۆزرێنەوە، کە ئەو بە ئەنقەست لەوەی شاردونەتەوە. ئەم کەشفکرنەش ئەزموون و زانست و لێزانی گەرەکە.

هەرچەندە، شیعر، هەر یەک زمانی هەیە و مەحاڵە تەرجەمە بتوانێ دەقە شیعرەک، کت و مت وەک هەیە، بگوێزێتە خوێنەرەکی غەیری ئەو زمانەی دەقەکەی پێنووسراوە، بەڵام لە تێگەیشتن و حاڵی بوون لە زمانی جەلیزادە، دەکرێ بە ئاسانی پەیامی شاعیر بگەێندرێتە خ خوێنەرانی ئەم جیهانە، جا بە هەر زمانێک بدوێن. ئەمەش لە بەر ڕۆشنایی گەروونییەتی جۆری بابەتەکانییەتی لە ناوەڕۆکدا:

کۆڵبەرێک بە خۆی و باری وڵاغەکەوە، لەسەر پشتی، بە جووتە کەوشێکی دڕاو، لە ناو بەفر و سەهۆڵ، لە ژێر قرمژنی دەستەڕێژی گوللەدا، ڕێی سەختترین کوێستانی سەر سنوور، شەق دەکات، لە پێناو پارەوە نانێک بە منداڵە برسییەکانی. ئەم دیمەنە، قەت لەم سەدەیەدا، لە هیچ شوێنێکی ئەم جیهانەدا نابینرێ و دووبارە نابێتەوە، غەیری سەر سنووری دەستکردەکانی نیشتیمانەکەی شاعیر نەبێ، بەڵام، ئەو هەندە وەستایانە، ئەم دیمەنە بە شیعردەکات کە کابرایەکی کۆڵۆمبی لە تووڵە ڕێیەکی دێیەکەی خۆیدا لە کۆلمبیا، یان مێرمنداڵیکی سووری لە پێدەشتی گۆلاندا، یان ژنێکی ئەرژەنتینی لە کۆڵانێکی بۆینس ئایرسدا، هەمان موعاناتی هەبێ، بەڵام بە شێوەیەکی جیاوازتر.

ئەمە، زمانی وەرگێڕانی دەقەکە هاسانتر دەکات. گەردوونییەتی ئازار و ژان و خۆشەویستی و ڕق و برسییەتی، جوان جوان لە نێو دەقەکانیدا توێندراونەتەوە، لە بەریەک دەرهێنانەوەیان ئەستەمە. ئەمەش گەردوونییەتی بوونی مرۆڤە. بۆیە ناسینەوەی جەلیزادە، تەنها بە تاجی ئیرۆتیکای سەر سەری دەقە شیعرییەکانی، غەدرێکی گەورەیە،. ناهەقییە دەرهەق ئەو هەموو شاکارانەی کە ژان و خەون و ئایندەی مرۆڤ و ژینگە و نیشتمان و گەردوون لە خۆدەگرن، شاکارگەلێک کە بە خوێنی خۆی نووسیویەتی و چەقۆی تیژی لەسەر ملڕاگیراوە، بەڵام ئەو، لەوخوێنەی خۆی خۆشبووە، لە پێناو کیژۆڵە دەقە شیعرێکی چاوگەش!

گەشترین خاڵی درەوشاوە لە شیعرەکانی جەلیزادە لەوەدایە، کە ئەو □□ح، ئ□و پەیامە، ئەو مر□قد□ستی و مر□قبینییە، گەردوونییە لە ز□ر□ب□ی دەقەکانیدا بوونیان هەیە. کەواته ڕەنگڕێژی دەقە لۆکاڵییەکانی بۆ شاکاری گەردوونی پڕ بە پێستییەتی، کاتێک دەقەکانی تەرجەمە دەکرێن بۆ زمانەکانی دیکە.
هەر کاتێک ئەوەمان کرد، ئەوا قوباد لە ناوچەگەرییەتی دەردێت و گەردوونییەتی شیعری بۆ خۆی زامن دەکات. واتا، شیعری کوردی لەو دیوی ئەو کەژ و شاخ و داخەدا، دەگاتە هەموو جیهان. حەتەمن، ئەو کات، ڕەخنەکاران و شیعرناسان، حەقی ئەو شاعیرە ناخۆن و پاداشتی دەدەنەوە!
هەر لە میانەی، جەلیزادە، وەک دیاردەی شیعریی و ئاسۆی واڵای دونیای شیعریی گەردوونییەوە، ئەو ئیزافەیەش دەکەم: زمانی شیعری جەلیزادە، گەرچی بە ڕوواڵەت، تا بڵێی سادە و ڕەووان و ساکار و ئاسانە، بەڵام لەهەمان کاتدا تا بڵێی قورس و زەحمەت و گرانە، باشترین بەڵگەش، زەحمەتیی لاساکردنەوەیەتی .
لە ز□ر□ب□ی دەقەشیعرەکانیدا، سیحرێکی شاراوەی کاریگەر هەیە لە نێوان دەستپێک و قوفڵدانی دەقەکەدا: دەستپێکێک، هەر لە قسەی ئاسایی دەچێ، قوفڵدانێک ،کە لە ناخەوە ڕاتدچ□□کێنی.
ئەو، تاقە شاعیرە لە هەموو مێژوودا، بیرۆکەی (ئیلهام و سرووشی شیعری) بەتاڵ کردەوە. نزیکەی ١٧٢ دەقە شیعر، لە دوای یەک، بەبێ پسانەوە نووسی. هەر ڕۆژەی دەقە شیعرێکی نوێ!

هەرچی پەیام و هاوار و قیژە و دەنگدانەوەیەک، کە لە دەقەشیعرەکانیدا، بوونیان هەیە، ڕۆژانە هەستییان پێدەکەین، بەڵام، گەروومان توانی ئەو دەربڕینانەی نییە، کە شاعیر هەیەتی. بۆیە کە دەیانبیستین، وادەزانین، یەکمجارە لە گوێماندا دەزرینگێنەوە.
ئەوەندەی من ئاشنا بم، بە شیعری جیهانی، ئیمڕۆ، هیچ شاعیرێک شک نا بەم، وەک قوباد، ژینگە و زیندەوەر و بێگیانەکانی، لە دەقەشیعرییەکانیاندا تەوزیف کرد بێ. شاعیری مێرووولە و خاڵخاڵۆکە و کیسەڵ و بەفر و گەفر و دار و بەردە… . ئەگەر یەشار کەمال، سۆفییانە لە مێرووولەیەک ڕادەمینێ کە خەریکی ئاو خواردنەوەیە، ئەوا جەلیزادە، ئاشقانە لە خەمی ئەو میرووولەیە دایە، کە لە کەنار زەریایەک خەریکە نغرۆ دەبێ!

ئەلهەقی، جەلیزادە شاعیرێکی گەردوونییە، ئەگەر، قەڵەمێکی باڵادەست و کارامە هەبێ، بە زمانی بزانێت و لێی تێبگا و دەنگی

بگەینێتە دونیـــا... . لەکەلەر و تــوێژەر و ڕەخنەکــاری بەتوانـــا، دەتــوانن میتــۆد و تیــوریی ئەدەبیــی نــوێ لە بەرهەمە شیعرییەکــانی ئەودا هەڵهێنجن . ئێستا ئەو، وەک دیاردەی شیعریی، کەوتووەتە سەر سکەی خۆی، ئەگەر پچڕان و وەستان و کەوتنی نەبێتە ڕێ، دوورە نییە لە ئیستگەکانی داهاتوویدا بگاتە (قوتابخانەی شیعری پڕایڤەتی خۆی). بەڵام با جارێ، ئەو پێشبینییە، بۆ ئاییندە لێگەڕێین.

فازیل شــەوڕۆ

٧ ی نیسانی ٢٠٢٢ ـــ دوبلن

بیرەوەرییەکــــانی فەقێیەکـــی گوومڕا...5...شەماڵ بارەوانی

بەشی پێنجەم/

هەرچی عیلمو لەکەلامی خوێند، بۆ پەلکی دارەخورما و (نعل) لێی بدەن..!

لە بەشی پێشووتر باسم لێوەکرد، کە لەناو مەلا و فەقێ ئیسلامییەکان و سەلەفییەکان بە گشتی ڕوانینێکی نیگەتیف و سەقەت و هەڵەو باو هەیە سەبارەت بە لۆژیک و فەلسەفە و زانستی کەلام و وەهابیزمەکان خوێندنی زانستی کەلام و لۆژیک و فەلسەفە، بە حەرام و تاوان و تابوو دەزانن و
لە کۆنەوە هەندێک لە پیاوە ئایینییە فەندەمێنتالیزمەکان سەبارەت بە فەلسەفە و لۆژیک گوتوویانە:(من تمنطق، تزندق)، یان گووتوویانە(علم لا یفهمه الغبي، ولا یحتاجه الذکي!)،
واتا:زانستێکە کەسی زیرەك پێویستی پێنابێت و کەسی گەوج و گێلیش قازانجی لێناکات !!.

سەبارەت بە زانستی گوتە(علم الکلام)یش،
گوتوویانە(حوکم ئەوەیە بۆ ئەهلی کەلام کە لێیان بدرێت بە پەلکی دارەخورما و (نعل)وە بە نێو هۆز و تیرەکان دا بگەڕێنرێن و بوترێت

ئەوە پاداشتی کەسەکە کە پشت لە کتێبەکەی خودا بکات و ڕوو لە کەلام بکات.)

هەڵبەت ئەوەش بڵێم، ئەو تەگەیشتنە هەڵەیە سەبارەت بە لۆژیک و فەلسەفە بە گشتی وا نییە لای پیاوان ئایینی و لە زۆرێک لەقوتابخانە ئایینییەکان و لەحوجرەکان، لە کۆنەوە و ئێستاش، کتێبی مەنتق و زانستی لۆژیک دەخوێندرێت، مەبەستم کتێبی لۆژیکی(إيساغوجي)یە. پیاوی ئایینی هەبووە چەند دانراو کتێبیشی لەو بوارە نووسیوە.

بۆ نموونە بوتی(محەمەد سەعید ڕەمەزان بوتی) کە مەلایەکی کورد بوو و لەو پایزەی کە بەهەڵە پێ گوترا بەهاری عەرەبی، لە 21 مارسی 2013، لە دیمەشقی پایتەختی سوریا تیرۆرکرا. جا ئەمە لە قوتابخانەی ئاینی(پەلپیتانی)، کتێبی (فقه السيرة)ی ئەو پیاوە ئاینیەمان وەکوو مەنهەج دەخوێند.
من لەحوجرە کەمێک کتێبەکیتری ئەو پیاوەم خوێندووە، لەوانە:
-اللامذهبية أخطر بدعة تهدد الشريعة الإسلامية.
-السلفية مرحلة زمنية مباركة لا مذهب إسلامي.
-الجهاد في الإسلام كيف نفهمه وكيف نمارسه.
-الحكم العطائية شرح وتحليل.
-إشكالية تجديد أصول الفقه.
-كبرى اليقينيات الكونية.
-الإنسان مسير أم مخير.
-المذاهب التوحيدية والفلسفات المعاصرة.
لەمەی دوایان باسی گرووپە و مەزهەبە کەلامی و فەلسەفیەکان و وجودیەت و مەدەنیەتە و سیکۆلاریزم و تیوری پەرەسەندن و لۆژیک و زانست کردبوو و وەڵامی فەلسەفەی ماتریالیزمی دیالیکتیکی و ماتریالیزمی مێژوویی کرد بوو وەڵامی (ماتریالیزمی دیالیکتیکی و ماتریالیزمی مێژوویی)
مارکسی دابوویەوە و گەنگەشەی فەلسەفەی ئیلحادی کردبوو.
حەققەت بووتی تەنها پیاوێکی ئاینی ئاسایی نەبوو، بەڵکوو لاهوتی و تیولۆژیستێکی ئیسلامی و کەسێکی بەواتای وشە مرۆڤێکی ڕۆشنبیر و مەلایەکی موتەنەوەر بوو.

مەلای گەورە هەمان شێوە، لە پاڵ ئەوەی مەلاو پیاوێکی ئاینی بوو، لەهەمان کاتدا ڕووناکبیرێکی مەزنیش بوو، تەفسیرەکەی سەبارەت بە قورئان، تەفسیرێکی زۆر لۆژیکی و ئەقڵانییە.

وەلێ ئەوەشمان بیرنەچێت، وەک عەبدولکەریشم سروشی بیرمەند و عاریف و فەیلەسوفی بەڕەگەز ئێرانی و ڕاکردووی تاراوگە نشین دەڵێت(شارستانیەتی ئیسلامی، شارستانیەتی فیقه بوووە، نەک فەلسەفە).شارستانیەتی پیاوانی ئایینی و فەقێکان بوووە، نەک فەیلەسوفەکان.
بە درێژایی مێژووی ئیسلامی ئەوانەی گرنگییان بە زاستی کەلام و فەلسەفە و لۆژیک و زانستە ئەقڵیەکان داوە، هەمیشە لەلایان فێندەمێنتالیستەکان و توندڕۆکانەوە، ڕووبەڕووی ڕەخنە و چەوسانەوە و سەرکوتکردن و تەکفیرکردن و کوشتن و دەربەدەری بوونەتەوە.

بۆ ئەوە سەیرێکی مێژووی ئیسلامی بکەن و لاپەڕەکانی ئەو مێژووە هەڵدەنەوە، بزان چییان بەسەر باتنی و موعتەزیلە و ئیخوانولسەفەفا و هەلاج و ئیبولموقەفەع و گەیلانی دیمەشقی و جەعدی کوڕی دەرهمەم و هەموو ئەو کەسایەتیە عاریف و ڕوونا کبیر و گرووپە فیکری و مەزهەبیانە هێناوە، کە گرنگیان بە کاری ئەقڵ و فەلسەفە و لۆژیک داوە.

جا ئازیزان ئیسلامیەسیاسیەکان و سەلەفیزمەکان، ئەو ڕوانگە هەڵە و ناتەندروستەیان لە هەمبەر لۆژیک و فەلسەفە هەیە. گەرنا مەلاکۆنەکان و زۆر پیاوی تری ئایینی ئێستاش هەن، دژی زانستی لۆژیک نین و ئێستایش ئەو کتێبە لۆژیکیە کلاسیکیەی ئیساگۆگی لە حوجرە و قوتابخانە ئایینیەکان دەخوێندرێت. وەکوو ئاماژەم پێدا. هەرچەند ئەو کتێبەی ئیساگۆگی هەموو شتێک نییە و دنیای لۆژیک و پانتایی فەلسەفە، زۆر لەوە فراوانترە، ئەوان کەدەشیخوێنن، هەڵبەت بۆ خزمەتی ئایینەکە و بە خوارکردنەوە لە پێناو ئایدیۆلۆژیای خۆیان و سەلماندنی بیر و باوەڕی خۆیان دەیخوێنن، نەک لۆژیک لە پێناو لۆژیک.

شیعر/ سێبەری ئاو… جەلال عەبدوڵڵا س□ح

من ئەو ڕادەگرم

ئەگەر ئەو ئاو وەک من ڕابگرێ

من و ئەو هەردووکمان یەکتری ڕادەگرین

ئەگەر پرد وەک بەراز شانی بشکێ

لافاو وەک سرووشت پێکەنێ

B

ئەو هەتاوی شەوم بوو وەک خۆم

ئەو ئەستێرەی گڕم بوو وەک بەردی دڵم

ئەو شاتووی سپی و

کۆڵانی سەهۆڵم بوو

C

ئەو لە من دا ژیا وەک خاک بێدەنگ بوو

ئەو لە عەسرا ڕۆیی وەک دوێنێ

چارەیەکی نییە وەک پێرێ

د□ بێت وەک سبەینێ

لە چرکەیەکی ژیان دا جێم بێڵێ

D

ئەو دەڕووا، وەک ئەو دەچم

چوونمان پیویستە، وەک هاتین دوێنێ

خەو شیرینە لە خاکی نەرما

هەموو دەڕۆین

وەک ئەوان وەک بەفری سبەینێ

E

من ملیۆنێک کێشەی خۆراکم هەیە
من لە ماڵی برسی□تی دەژیم

بۆ ئەوەی تێربوون نەمرم

دەبێت میزەلانی سبەی بتەقێنم

بۆ ئەوەی وەک لە ناو برسی□تیدا نەمرم

دەبێت قەپ لە سێوی ئادەم بگرم

F

وەک سێوی سەوز قەیسی مزرە

وە ک چۆن بەڵاڵووک وەک بەفر سپی□

بۆ ئەوەی قەیسی شیرین بێت دەبێت سێو بمرێت

وەک چۆن قەیسی دەمرێت هەرمێ لەدایک دەبێت

G

بەلای من و تۆدا

سەیارەیەک کۆکی

سەربەرەوخوار ڕۆیشت و کەوت

هەردوو چاوی شکا

ئەگەر سەیارەکە نەمردایە

کۆڵا نەکە ڕوو ناک دەبوو

من دەمیش چاوی تۆم دەبینی

چۆنیەتی وتنەوەی هۆنراوە و سرود… عەلی حەمەڕەشید

یەکێک لەو بابەتانەی کە منداڵان بە پەرۆشەوە گوێی لێدەگرن و چێژ و خۆشیی لێ وەردەگرن هۆنراوەیە(شیعر) کە وەک گۆرانی دەیڵێنەوە .هۆنراوەی منداڵانیش وەک دەزانین تایبەتمەندی خۆی هەیە و وا باشە ئەو مامۆستا بەڕێزانەی کە لە قوتابخانەدا بە قوتابیانی دەڵێن شارەزاییان تێیدا هەبێت تا زیاتر سەرکەوتووبن لە هەڵبژاردنی ئەو هۆنراوانەی کە دەیانەوێت بە قوتابیانی بڵێن هەر لە باخچەوە تا پۆلەکانی دواتر.مەرجەکانی هۆنراوەی تایبەت بە منداڵانیش بەکورتی لەم خاڵانەدا خۆی دەبینێتەوە:

1. کورت و پوخت بن و کۆتاییەکی باشی هەبێت ،بەشێوەیەک کە منداڵ خوێندییەوە یان بۆی خوێندرایەوە چاوەڕوانی دێڕی تر نەکات.
2. وشەکانی سەر بە فەرهەنگی منداڵان بن.
3. هەوڵبدرێت وشەی نامۆی بۆ منداڵ زۆر تێدا نەبێت.
4. بەپێی ئاستی تەمەنی منداڵ نوسرابن.
5. باس یان وشەی (کوشتن،مردن، خنکان،خوێن…)ی تیا نەبێت یان هەر وشەیەکی تر لەمانە تا لەڕووی دەرونییەوە کاریگەری نەرێنی لەسەر منداڵ جێنەهێڵێت.
6. هەوڵبدرێت ئاسۆی بیرکردنەوە و خەیاڵی منداڵ فراونتر بکات.
7. گرنگی بە بەهاکان بەگشتی بدات بەتایبەتی بەها پەروەردەیی و زانستی و کۆمەڵایەتی و ژینگەیی و هەر بەهایەک کە شاعیر بەلایەوە گرنگ بێت.
8. ڕەچاوی لایەنی دەرونی تێدا بکرێت.
9. هەوڵبدرێت کە خاک و نیشتمان و ژینگە و باوک و دایک و خێزان و مامۆستا لای منداڵان خۆشەویست تر بکات ،هەروەها گیاندار و باڵندەکانیش.
10. بەکارهێنانی فەنتازیا(خەیاڵ) زیاتر وا لەمنداڵ دەکات کە چێژی لێوەربگرن و زیاتر لایان بمێنێتەوە.
11. گرنگی بدرێت بە زمان و ڕێزمان و ناکرێت لەپێناو سەروا و وەزنی شیعردا فەرامۆش بکرێن.
12. تا چیرۆک ئامێز بێت باشترە و زوو دەگاتە منداڵ .
13. مۆسیقایەکی ناوەوەی هەبێت کە لەکاتی خوێندنەوەیدا منداڵ

هەستی پێبکات

14. هەوڵبدرێت لە شیعردا زانیاری هەڵە نەدرێت بە منداڵ، بۆیە وا باشە شاعیر کە بۆ منداڵان دەنوسێت شارەزاییەکی باشی هەبێت بۆ ئەوەی نەکەوێتە هەڵەوە.

لەڕاستیدا دەبووایە وەک پڕۆگرام لە وەزارەتی پەروەردە کۆمەڵێک هۆنراوە و سرودی تایبەت لەلایەن لیژنەیەکی تایبەتمەندەوە ئامادەبکرایە کە لە قوتابخانەدا لەبەردەست مامۆستایاندا بووایە تا بەپێی گونجاندن و بابەتی هۆنراوەکان بۆ ئەو پۆلەی دەیانەوێت لێیهەڵبژێرن و بە منداڵانی بڵێن. لیژنەکەش واباشە لە کەسانی پسپۆڕ و شارەزا لەم بوارانەدا سەرپەرشتی بکەن (هۆنراوە، دەروونناسی، ژینگەیی، تەندروستی، زمانەوانی، کلتوریی و کەلەپور، زانستی…) چونکە منداڵ لە قۆناغی باخچە و بنەڕەتییدا کە بنیاتنانی کەسایەتیی خۆیان و دروستکردنی کۆمەڵگەیە بە شێوەیەکی ورد و زانستییانە کاریان بۆ بکرێت تا سبەینێ کەسانێکی ڕۆشنبیر و چالاک و دروست دەربچن، چونکە بمانەوێت و نەمانەوێت هۆنراوە کاریگەری خۆی بەهەردوو شێوەی ئەرێنی و نەرێنی لەسەر منداڵ جێدەهێڵێت. خۆمان کە گەورەین تائێستاش ئەو هۆنراوانەمان لە بیرە کە کاتی خۆی مامۆستا بەڕێزەکانمان پێیان وتووین. بۆیە بۆ وتنەوەی هۆنراوە بە منداڵان وا باشە مامۆستا ڕەچاوی ئەم خاڵانەی لای خوارەوە بکات:

15. هەڵبژاردنی هۆنراوەیەک کە گشت مەرجەکانی هۆنراوەی تایبەت بە منداڵانی تێدا بێت.
16. گونجاو بێت بۆ ئەو پۆلەی کە دەیەوێت بەمنداڵی بڵێت، واتا لە ئاستی تەمەنیاندا بێت.
17. کورت و پوخت و ئاسان بێت و بە ئاوازێک بوترێت.
18. بۆ مەبەستێک بێت کە مامۆستا پێشتر دیاریکردووە، نەک ئەو ڕۆژە و بەڕێکەوت هۆنراوەیەکی هاتە بەردەست یەکسەر بۆیان بنوسێت و پێیان بڵێت.
19. پێشتر ئامادەکاری بۆ ئەو هۆنراوەیە کردبێت کە هەڵی بژاردووە و دەیەوێت بەمنداڵی بڵێت، بزانێت خاوەنەکەی کێیە؟ کورتەیەک دەربارەی ژیان و بەرهەمەکانی و ئەگەر پەرتوک یان نامیلکەی چاپکراوی هەبوو، یان لەگۆڤارە تایبەتەکانی منداڵاندا ناوی هەبوو بە منداڵی باس بکات.
20. پێویستە ئەو سەرچاوەیەش دیاری بکات کە هۆنراوەکەی لێوەرگرتووە، تا منداڵ ئەگەر کەوتە بەردەستی جارێکی تر

بیخوێنێتەوە کە لەمەوەش مامۆستا دەتوانێت حەزی خوێندنەوە لای منداڵ پەرە پێبدات تا منداڵان لەسەرەتاوە خوێندنەوە بکەن بە کلتور.

21. ئەگەر لە قوتابخانەدا پەرتوکخانەی تێدا بوو لەوە بوترێتەوە باشترە و سەرچاوەکان لەوێ هەن و لەرێشەوە هەر کاریگەری ئەرێنی لەسەر منداڵ دروست دەکات بە زیاتر ناسینی پەرتوکخانە و خۆشەویستکردنی پەرتوک و گۆقار و خوێندنەوە.
22. خۆ ئەگەر ژوری مۆزیک لە قوتابخانەکەدا هەبوو لەوە کاریگەری باشتری دەبێت بەمەرجێک مامۆستا خۆی شارەزای مۆزیک بێت و بتوانێت ئامێرێک بژەنێت و پێشتر ئاوازێکی گونجاوی بۆ ئەو هۆنراوەیە دانابێت کە دەیەوێت پێیان بڵێت.
23. ئەگەر شارەزای مۆزیک نەبوو دەتوانێت سود لە هاوڕێکانی وەربگرێت و هاوکاری بکەن بۆ ئەوەی ئاوازی بۆدابنێن ،یان ئەگەر ئەوان ئاوازیان داناوە بۆ هەمان هۆنراوە کە دەزانن گونجاوە بە تۆمارکراوی لێیان وەربگرێت بۆ قوتابییەکانی خۆی سودیان لێوەربگرێت.
24. مامۆستا دەشتوانێت سود لەو گۆرانییە تۆمار کراوانە وەربگرێت کە تایبەتن بە منداڵان بەمەرجێک هۆنراوەکە ئەو خاڵانەی لەخۆگرتبێت کە لەسەرەتاوە باسمان کرد.
25. واباشە مامۆستا ئاگاداری ئەوە بێت کە لەهەر پەرتوکێک نوسرا هۆنراوەی پەروەردەیی یان بۆ منداڵان،مەرج نییە هەموو هۆنراوەکان گونجاوبن و پەروەردەیی بن و دووربن لە وشە و وێنەی نەشیاو.بۆیە پێویستە مامۆستا ئامادەکارییەکی باشی بۆ بکات و بە وردیی و بە باشی هەڵسەنگاندنی بۆ بکات و بیخوێنێتەوە ئەوسا بڕیار بدات کە بۆ منداڵی بەڵێ،چونکە کارێکی وا ئاسان نییە .
26. ئەگەر لە قوتابخانەدا (داتاشۆ) هەبێت ،مامۆستا دەتوانێت بە ئەو کارە سودی لێوەربگرێت.

شێوازی وتنەوەی هۆنراوە یان سرود:

هەموو ئەو ڕاستییە دەزانین کە منداڵان بەگشتی زۆر حەزیان لە گۆرانی و مۆزیکە و بەگوێگرتن لەگۆرانی دڵخۆش دەبن و جیهانە تایبەتەکەی خۆشیان وا دەخوازێت کە بە ئەوەی چێژ لە ژیان و سەردەمی منداڵی وەربگرن ئێمەی گەورە بەوریاییەوە هەڵسوکەوتیان لەگەڵدا بکەین و وەک مافێکی ڕەوای خۆیان لەو کارە بڕوانین.بۆیە مامۆستایانی ئازیز کە هەمیشە پێشەنگ بوون لە پەروەردە و فێرکردندا بەهەمان شێوە لەم کارەشدا هەر پێشەنگن و

بەرپرسیارێتییەکی گەورەیە لە ئەستۆی ئەوان. لەکاتی وتنەوەی هۆنراوە یان سرود دا پێویستە گرنگی زیاتر بەم بوارە بدرێت و بەشێوەیەکی گونجاو و ڕێگایەکی ئاسان کە منداڵان هەم چێژی لێوەربگرن و هەم هۆنراوەکەش بە ئاسانی لەبەر بکەن.

- سەرەتا مامۆستا هۆنراوەکە جارێک بەدەنگەوە بۆ قوتابیان بخوێنێتەوە تا بتوانێت حەزی منداڵەکان بۆ هۆنراوەکە لەسیمایانەوە ببینێت.
- پاشان چیرۆک ئاسا باسێکی کورتی هۆنراوەکە بکات و ناوی خاونەکەی بۆ منداڵان بڵێت.
- ئیتر دێڕ دێڕ لەسەر وایت بۆردەکە بینوسێت و بەو ئاوازەی کە ئامادەی کردووە خۆی بیڵێت و ئەوانیش لەدوایەوە بیڵێنەوە.
- کەزانی دێڕی یەکەم بەباشی دەڵێن ئەوا دەتوانێت دێڕی دووەم بنوسێت…بەمشێوەیە تا کۆتایی هۆنراوەکە.
- دواتر دەتوانێت یەک یەک قوتابیان هەڵبسێنێت و بیڵێنەوە.

- لەم وتنەوەیەدا مامۆستا دەتوانێت ئەوانە دیاری بکات کە دەتوانن باشتە بەو ئاوازە بیڵێن و زووتر لەبەریان کردووە وەک کۆرسێک.
- دواتر جارێک ئەمان وەک کۆرس بیڵێن و ئەوانەش کە ماون دوای ئەمان بیڵێن و جاری سێیەم هەمووان پێکەوە بیڵێن.
- بەدووبارەکردنەوەی لەم شێوەیە لەگەڵ مامۆستا هەمووان دەتوانن هۆنراوەکە لەبەر بکەن..
- ئیتر داوا لە قوتابیان بکات کە لە پەڕاوی تایبەتدا بینوسن. بەوانەی داهاتوو دووبارە بکرێتەوە باشتر و ئاسانترە لای قوتابیان و بە دووبارەکردنەوەش زیاتر لەبەری دەکەن و بەخۆشییەوە دەیڵێنەوە.

عەلی حەمەڕەشید

سەرپەرشتیاری پەروەردەیی